

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Вченої ради
факультету лінгвістики

Наталія САЄНКО

«27» серпня 2020 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
для здобуття наукового ступеня доктор філософії

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ   03 Гуманітарні науки

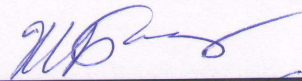
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ   035 Філологія

Ухвалено Вченою радою факультету лінгвістики
(протокол від «27» 01 2020 р. № 6)

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2020

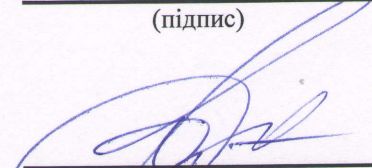
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Жанна БУЦЬ, кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу
французької мови

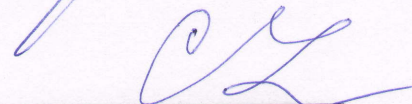
(підпис)

Ольга ДЕМИДЕНКО, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу
англійської мови

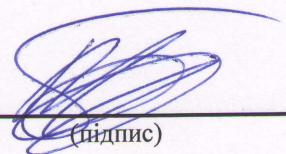
(підпис)

Світлана КОЛОМІЄЦЬ, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу
англійської мови

(підпис)

Оксана ТУРИШЕВА, кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу
німецької мови

(підпис)

1. ВСТУП

Нині у зв'язку з інтеграцією української освіти у європейський освітній вимір виникає потреба у якісно новій підготовці науковців за III освітньо-науковим рівнем – доктор філософії (PhD) спеціальності 035 Філологія. Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти відповідає восьмому кваліфікаційному рівню і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

2. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Програма комплексного екзамену для вступу на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти (доктор філософії) зі спеціальності 035 Філологія складена відповідно до освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія.

Згідно вимог ст. 5 Закону України «Про вищу освіту» особа має право здобувати ступінь доктора філософії за умови наявності в неї ступеня магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»). Важливою умовою вступу є демонстрація результатів навчання за циклами загальної та професійної підготовки, передбачених освітньо-професійною програмою освітнього ступеня магістра та освітньо-професійною програмою ОКР «Спеціаліста».

Комплексний екзамен проводиться предметною комісією у кількості 3-5 осіб, які призначаються наказом по університету і до складу яких входять доктори філософії (кандидати наук) та доктори наук, які здійснюють наукові дослідження в межах спеціальності 035 Філологія.

3. ВИМОГИ ДО ВСТУПУ

Комплексний екзамен орієнтований на перевірку й оцінку рівня сформованості в пошукачів професійних компетентностей за видами діяльності, реалізованих у відповідному змісті підготовки.

Змістом екзамену передбачено перевірку рівня сформованості у вступників знань та вмінь в межах лінгвоаналітичної та інтерлінгвістичної діяльності:

знання:

- методів і прийомів організації та систематизації мовних і мовленнєвих явищ;
- принципів і закономірностей розвитку і взаємодії лінгвокультур для забезпечення міжкультурної комунікації;
- закономірностей розвитку та функціонування лінгвосеміотичних систем
- методів опису закономірностей функціонування мовних явищ;
- інноваційних підходів та методів аналізу комунікативних і перекладацьких стратегій;
- соціокультурних, психолінгвістичних, лінгвопрагматичних аспектів міжкультурного спілкування;
- механізмів адаптації в умовах різних лінгвокультурних просторів;
- специфіки окремих видів і типів перекладу, перекладацьких стратегій, методів і технічних прийомів, що застосовуються у різних видах перекладу;
- методики передперекладацького аналізу тексту;
- методологічної бази редагування перекладів
- загальних принципів моделювання мов

уміння:

- мобілізувати і реалізувати лінгвокреативне мислення у практиці забезпечення міжкультурного спілкування;
- ініціювати, регулювати та аналізувати міжкультурну комунікативну взаємодію, прогнозувати наслідки дій комунікантів і їх мовну репрезентацію;
- аналізувати системні міжмовні та міжкультурні закономірності й розбіжності та застосовувати отримані результати в інноваційній професійній та педагогічній діяльності
- застосовувати різні перекладацькі стратегії, методи і технічні прийоми у різних видах перекладу;
- стилістичного редагування перекладу
- використовувати знання соціокультурної, психолінгвістичної та лінгвопрагматичної парадигм для оптимізації міжкультурної взаємодії;
- адаптуватися до нестандартних ситуацій спілкування у лінгвокультурному просторі;
- використовувати результати системного аналізу міжмовних розбіжностей у практиці забезпечення міжкультурної комунікації.

4. Структура комплексного екзамену

Вступне випробування на програму підготовки докторів філософії (PhD) зі спеціальності 035 Філологія проводиться у формі усного екзамену, який складається з чотирьох завдань:

1. Теоретичне питання із загального мовознавства.
2. Теоретичне питання з порівняльної типології (порівняльна лексикологія, порівняльна стилістика, зіставна граматики).
3. Перекладознавчий аналіз тексту.
4. Обґрунтування дослідницького проекту.

Головною вимогою до теоретичної підготовки вступників є знання сучасних наукових підходів до вивчення мови, уявлення про системний характер мови як єдності взаємопов'язаних рівнів. Відповідь вступника на перші два теоретичні питання повинна підтвердити достатньо повне володіння ним лінгвістичною інформацією в обсязі програми другого (магістерського) освітнього рівня.

Виконуючи третє завдання, вступник має здійснити аналіз перекладеного тексту, застосовуючи методи перекладознавчого аналізу, зокрема трансформаційного. Під час аналізу практичного матеріалу важливим є вміння встановлювати взаємозв'язок явищ мови і мовлення, проводити паралелі між іноземною та рідною мовами на граматичному, лексичному, стилістичному та прагматичному рівнях.

Вимоги до обґрунтування дослідницького проекту. Дослідницький проект – це авторський текст обсягом 4-5 стор., у якому висвітлено плановану тематику індивідуальної наукової розвідки вступника на програму підготовки докторів філософії, обґрунтовано актуальність обраної ним проблеми та методологію її осмислення. Цим документом вступник має продемонструвати своє вміння мислити евристично, раціонально і творчо, а також визначено можливість реалізації наукової інтенції вступника. Обґрунтування дослідницького проекту затверджується завідувачем кафедри.

Час, що відводиться на підготовку відповіді, складає 60 хвилин. Протягом складання екзамену користуватися словниками, довідниками тощо не дозволяється.

5. Зміст комплексного екзамену

Питання для вступного іспиту на програму підготовки докторів філософії за спеціальністю 035 “Філологія”

Загальне мовознавство

1. Мова і мовлення. Мова і мислення.
2. Форми існування мови.
3. Знакова теорія мови.
4. Статика і динаміка в мові. Внутрішні і зовнішні чинники в розвитку мови.
5. Мовна система і структура. Рівні мови. Типи зв'язків між елементами мовної структури.
6. Генеалогічна, ареальна, функціональна класифікація мов.
7. Поняття про наукові лінгвістичні парадигми.
8. Природні мови. Соціальний, психічний, фізіологічний аспекти мови. Функції мови.
9. Мовні універсалиї. Типологічні класифікації мов світу.
10. Поняття методу. Методи дослідження мови (оглядово).

Порівняльна стилістика

1. Предмет, загальнонаукові основи стилістики, її місце в системі лінгвістичних наук.
2. Стилiстична лексикологія: предмет, завдання, ключові поняття
3. Функціональна стилістика: предмет, завдання, ключові поняття
4. Стилiстичне розшарування словникового складу зіставлюваних мов
5. Стилiстична семасіологія: предмет, завдання, ключові поняття
6. Стилiстика тексту: предмет, завдання, ключові поняття
7. Основні категорії тексту, його композиція та архітектоніка, стилістичні характеристики текстів різних жанрів і стилів.
8. Синтаксичні стилістичні прийоми
9. Метод лінгвостилістичного аналізу
10. Основні фонологічні, граматичні, лексичні форми, категорії та їх відношення у стилістичному аналізі дискурсу

Порівняльна лексикологія

1. Сучасні запозичення до лексичних систем зіставлюваних мов: характеристика структури та семантики слів.

2. Фразеологія. Вільні та сталі словосполучення. Види фразеологізмів, характеристика значень. Афоризми, приказки та паремії у системі фразеології.
3. Теорія семантичного поля. Лексико-семантичні групи та гіпогіперонімічні відношення слів. Семантичні класи слів у зіставлюваних мовах: полісемія, омонімія, синонімія, антонімія, паронімія.
4. Лексичне та граматичне значення слова. Денотативний і конотативний аспекти лексичного значення слова
5. Лексикографія як лінгвістична дисципліна. Класифікації лінгвістичних словників двох мов
6. Поняття лексичної системи. Види внутрішньосистемних зв'язків у мові: синтагматичні та парадигматичні відношення слів.
7. Словотвірна деривація. Основні шляхи утворення слів. Продуктивність словотворчих моделей.
8. Семантична деривація. Розвиток семантичної структури слова. Типи внутрішньослівних процесів: узагальнення, спеціалізація, погіршення, покращення, зміна і перенос значення – метафора, метонімія.
9. Мова як система. Слово як основна мовна одиниця. Слово в системі інших мовних одиниць. Формальний та змістовий аспекти слова.
10. Соціолінгвістична та функціональна стратифікація словникового складу зіставлюваних мов.

Зіставна граматики

1. Граматична будова мови. Загальні принципи граматичного аналізу мови.
2. Парадигми категоріальних значень іменних самостійних частин мови.
3. Зіставний аналіз граматичних особливостей самостійних частин мови.
4. Зіставний аналіз граматичних особливостей службових частин мови.
5. Особливості синтаксису зіставлюваних мов. Типи словосполучень і речень зіставлюваних мов.
6. Функціональна характеристика членів речення в дох мовах.
7. Гіпотаксис і паратаксис як способи побудови складного речення.
8. Проблема частиномовної класифікації.
9. Актуальне членування речення.
10. Валентність. Граматичне узгодження членів речення.

6. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання питань вступного екзамену зі спеціальності

Оцінювання завдань вступного екзамену зі спеціальності здійснюється за стобальною шкалою у відповідності до європейських стандартів (ECTS). Загальна оцінка виставляється як сума балів кожного із запропонованих на екзамені завдань. Питома вага кожного завдання в загальній оцінці наведена нижче:

1. Теоретичне питання з загального мовознавства.

Відповідь на теоретичне питання з загального мовознавства оцінюється за такими критеріями:

1. Зміст завдання:

- трактування питання через призму різноманітних ідей та аргументів;
- адекватність тлумачення теми;
- наведення прикладів, що ілюструють проблематику.

2. Точність висловлювань та стилістичний діапазон:

- вживання адекватних лексичних та морфо-синтаксичних засобів;
- різноманітність граматичних структур.
- стилістична адекватність висловлювання;
- відповідність реєстру.

3. Обізнаність теоретичним матеріалом:

- повнота викладення матеріалу;
- ґрунтовність поданих думок;
- послідовність викладу.

За кожен критерій вступник максимально отримує 2 бали.

Відповідь на теоретичне питання максимально оцінюється у **20 балів** від яких віднімаються бали за помилки та хиби, яких припустився вступник.

2. Теоретичне питання з порівняльної типології.

Відповідь на теоретичне питання максимально оцінюється у **30 балів** за наступними критеріями:

- 1. Аргументованість викладу проблематики питання.*
- 2. Логічність представлення теоретичного матеріалу.*
- 3. Повнота викладу матеріалу.*
- 4. Ілюстративність викладу у синтезованій формі проблемного питання.*
- 5. Зв'язність матеріалу.*

6. *Термінологічна коректність у представленні проблематики певної парадигми.*
За кожен критерій вступник максимально отримує 5 балів.

3. Перекладацький аналіз тексту з фаху.

Вступнику пропонуються два тексти наукового стилю (іноземною мовою та його переклад українською), які він має проаналізувати з точки зору трансформаційного перекладу.

Відповідь на третє питання **максимально оцінюється у 30 балів.**

Критерії оцінювання трансформаційного аналізу:

30б. - 28б. – розгорнутий аналіз усіх мовленнєвих, мовних та позамовних аспектів перекладу із зазначенням усіх видів застосованих трансформацій з наведеними прикладами;

27б. – 22б. – достатньо повний аналіз перекладу тексту із зазначенням трансформацій, допускаються незначні неточності в перекладацькому аналізі;

21б – 18б. – неповний аналіз перекладацьких трансформацій запропонованого тексту без наведення прикладів, допускаються незначні помилки;

17б. і менше – велика кількість помилок у трансформаційному аналізі, не вказано основні види трансформацій, не наведено прикладів.

4. Обґрунтування дослідницького проекту.

Відповідь оцінюється за такими критеріями:

1. Актуальність дослідження.

Актуальність теми наукового дослідження є одним з основних критеріїв при його експертизі. Доцільність запропонованого дослідження для розвитку філології загалом обґрунтовують шляхом критичного аналізу та порівняння з вже відомими розв'язаннями проблеми. Висвітлення актуальності повинно бути небагатослівним, визначати сутність наукової проблеми (завдання).

2. Визначення об'єкта, предмета, мети дослідження та задачі її реалізації у ході роботи.

Формулюючи базові елементи вступної частини роботи, здобувач повинен зважати на те, що мета дослідження має бути сформульована таким чином, щоб указувати на об'єкт і предмет дослідження. Успішне досягнення мети обумовлюється виконанням низки завдань, коректне формулювання яких є важливою передумовою ефективного наукового пошуку. Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага здобувача, оскільки предмет дослідження визначає тему дисертаційної роботи.

3. Наукова новизна дослідницького проекту.

Поняття наукової новизни досить відносне. Рівень нового в отриманих результатах може бути різний. Це визначається типом виконаного дослідження, умовами його використання. Наукова новизна дослідницького проекту викладається аргументовано, коротко та чітко у вигляді наукових положень, які гіпотетично будуть винесені на захист, зазначаючи відмінність одержаних результатів від відомих раніше та ступінь новизни одержаних результатів.

4. Структура і логічність композиції викладеного матеріалу.

Обґрунтування має повністю відповідати запропонованим у цій Програмі структурним елементам: актуальність дослідження, визначення об'єкта, предмета, мети дослідження та задачі її реалізації у ході роботи, наукова новизна дослідницького проекту тощо.

Логіка викладу матеріалу залежить від мети повідомлення. Зважаючи на це, здобувач самостійно обирає принцип, за яким він впорядкуватиме текст обґрунтування дослідницького проекту: тематичне розміщення, аргументування від причини до наслідку, проблема і розв'язання тощо.

5. Обізнаність із класичними і новітніми науковими джерелами та володіння навичками реферативного опрацювання та ступінь володіння матеріалом.

Здобувач повинен показати свою обізнаність у теоретичних та емпіричних роботах відповідної галузі філології. Така інформація стане частиною першого розділу дисертаційного дослідження. При цьому це не має бути наукова компіляція, натомість ґрунтовний аналіз та систематизація наявних знання (бажано з обґрунтуванням власного підходу до тлумачення понять, розкриття природи явищ тощо).

За кожен критерій вступник максимально отримує 4 бали.
Максимальна кількість балів за завдання – **20 балів**.

Таким чином, загальна максимальна сума кількості балів за всі завдання екзамену з фаху складає **100 б**.

Переведення значення балів системи ECTS та традиційні оцінки для виставлення їх до екзаменаційної відомості здійснюється відповідно до таблиці:

Рейтингові бали	Оцінка ECTS	Традиційна оцінка
95-100	A – відмінно	Відмінно
85-94	B – дуже добре	Добре
75-84	C – добре	
65-74	D – задовільно	Задовільно
60-64	E – достатньо (задовольняє мінімальним критеріям)	
менше 60	FX – незадовільно (з можливістю повторного складання)	Незадовільно

7. Рекомендована література

1. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика : Учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей. / И.А.Алексеева. – СПб: Союз, 2004. – 288 с.
2. Алексеев А.Я. Нариси з контрастивної стилістики французької мови / А.Я. Алексеев. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 456 с.
3. Аракин В.Д. История английского языка : Учеб . пособие / В.Д. Аракин. – 2-е изд. – М. : ФИЗМАТЛИТ, 2003. – 272 с.
4. Бондар Л.В. Порівняльна граматики французької та української мов. Навчально-методичний посібник / Л.В. Бондар. - К. : НТУУ КПІ, 2006. – 44 с.
5. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія української та англійської мов / Л.Г. Верба. – Вінниця, 2004. – 248 с.
6. Волкова Л.М. Теоретична граматики англійської мови: сучасний підхід : Навч. посібник. / Л.М. Волкова– К.: «Освіта України», 2009. – 256 с.
7. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – Изд. 4-е, стереотипное. – М. : КомКнига, 2006. – 144 с.
8. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика української та англійської мов / О.Ю. Дубенко– Вінниця, 2005. – 224 с.
9. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых : учебное пособие / В.Н. Комиссаров. – М. : ЧеРо, 1999. – 136 с.
10. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник / І.В. Корунець. - Вінниця: Нова книга, 2001. – 448 с.

11. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підручник / М.П. Кочерган. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 464 с.
12. Латышев Л.К. Технология перевода : Учебное пособие по подготовке переводчиков (с нем. яз) / Л.К. Латышев - М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2001. – 280 с.
13. Лопатникова Н.Н. Лексикология современного французского языка : Учеб.для ин-тов и фак. иностр. яз. / Н.Н. Лопатникова, Н.А.Мовшович. – М.: Высшая школа, 2001. – 247 с.
14. Ольшанский И.Г. Лексикология: современный немецкий язык. Lexikologie: die deutsche Gegenwartssprache. / И.Г. Ольшанский, А.Е. Гусева. – М.: Akademia, 2005. – 416 с.
15. Полюк І.С. Особливості перекладу текстів різних стилів. Французька мова : [навч. посіб.] / І.С. Полюк, Л.В. Бондар. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 396 с.
16. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови : Підручник / О.Д. Пономарів – 3-тє вид., перероб. і доповн. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.
17. Попова И.Н. Грамматика французского языка. Практический курс / И.Н. Попова, Ж.А. Казакова. – М. : Нестор Академик, 2006. – 475 с.
18. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Елена Александровна Селиванова. – К. : Брама, 2004. – 336 с.
19. Степанова М.Д. Лексикология современного немецкого языка = Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache : Учеб. пособие для студентов лингв. И пед. фак. Высш. Учеб. заведений / М.Д. Степанова, И.И. Чернышева. – 2-е изд., испр. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 256 с.
20. Федорова Л.О. Курс лексикології французької мови: навчальний посібник / В.Г. Куликова, Л.О.Федорова. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 186 с.
21. Чередниченко О.І. Про мову і переклад / О.І. Чередниченко. – К.: Либідь, 2007. – 248 с.
22. Швачко К.К. Введение в сравнительную типологию английского, русского и украинского языков / К.К.Швачко, П.В.Терентьев, Т.Г.Янукян, С.А.Швачко. – К., 1977. – 147 с.
23. Barber C. The English language: a historical introduction / Charles Barber, Charles Laurence Barber. – Cambridge: Cambridge University Press, 1993. – 292 p.
24. Duden. Die Grammatik / Redaktionelle Bearbeitung Dr. K. Kunkel-Razum. – 7., völlig neu erarbeitete und erweiterte Auflage. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverlag, 2006. – Band 4. – 1352 s.

25. Dürscheid Ch. Syntax. Grundlagen und Theorien / Christa Dürscheid. – 4.Aufl. – Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2007. – 256 s.
26. Eisenberg P. Grundriss der deutschen Grammatik / Peter Eisenberg. – 2.Aufl. – Stuttgart, Weimar: Verlag J.B.Metzler, 2006. – 573 s.
27. Engel U. Syntax der deutschen Gegenwartssprache / Ulrich Engel. – 4.Aufl. – Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009. – 305 s.
28. Fischer O. The Syntax of Early English. / Olga Fischer, Willem Koopman, Wim van der Wurff – Cambridge, U.K., N.Y.: Cambridge University Press, 2001. – 360 p.
29. Fleischer W. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache / Wolfgang Fleischer, Georg Michel, Günter Starke. – Frankfurt am Main: Peter Lang, 1996. – 341 s.
30. Helbig G. Deutsche Grammatik / G. Helbig, J. Buscha. – Berlin, München: Langenscheidt, 2001. – 732 s.
31. Hogg R.M. The Cambridge History of the English Language / R.M. Hogg. – Vol. 1-6. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001.– 640 p.
32. Oguy O.D. Lexikologie der deutschen Sprache / O.D. Oguy. – Winnits'a : Nova Knyha, 2003. – 295 c.
33. Sandig B. Textstilistik des Deutschen / Barbara Sandig – 2. Auflage. – Berlin : De Gruyter, 2006. – 521 s.
34. Sowinski B. Deutsche Stilistik / Bernhard Sowinski – Frankfurt am Main: Fischer, 1986. – 341 s.